בנשיא שבט שחטא עסקינן מי לא [א]אמר רב אדא בר אהבה [1]כל הדבר הגדול יביאו אליך דבריו של גדול האי נמי גדול הוא עולא אמר רבי אלעזר בבאין על עסקי נחלות וכתחילתה של ארץ ישראל מה תחילתה שבעים ואחד אף כאן שבעים ואחד אי מה °תחילתה קלפי אורים ותומים וכל ישראל אף כאן קלפי אורים ותומים וכל ישראל אלא מחוורתא כדרב מתנה רבינא אמר לעולם בשבט שהודח ודקא קשיא לך בדינא דרבים דיינינן ליה אין אע"ג דקטלינן ביחיד [א]בי דינא דרבים דיינינן ליה מי לא [ב]א"ר חמא בר' יוסי א"ר אושעיא [2]והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא וגו' איש ואשה אתה מוציא לשעריך [ב]ואי אתה מוציא כל העיר כולה לשעריך הכא נמי איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל השבט כולו לשעריך: [ג]לא את נביא השקר: מנהני מילי א"ר יוסי בר' חנינא אתיא [ג][3]הזדה [4]הזדה מזקן ממרא מה להלן בשבעים ואחד אף כאן בשבעים ואחד והא הזדה כי כתיבא בקטלא הוא דכתיבא וקטלא בעשרין ותלתא הוא אלא אמר ריש לקיש גמר [3]דבר [5]דבר מהמראתו ולהדר זקן ממרא ולגמר הזדה הזדה מנביא השקר דבר דבר גמיר הזדה הזדה לא גמיר: ולא את כהן גדול: מנהני מילי [ד]אמר רב אדא בר אהבה דאמר קרא [1]כל הדבר הגדול יביאו אליך דבריו של גדול מיתיבי דבר גדול דבר קשה אתה אומר דבר קשה או אינו אלא דבריו של גדול כשהוא אומר [6]את הדבר הקשה יביאון אל משה הרי דבר קשה אמור הוא דאמר כי האי תנא דתניא דבר גדול דבריו של גדול אתה אומר דבריו של גדול או אינו אלא דבר הקשה כשהוא אומר הדבר הקשה הרי דבר קשה אמור הא מה אני מקיים דבר גדול דבריו של גדול והאי תנא תרי קראי למה לי חד לצוואה בעלמא וחד לעשייה ואידך א"כ לכתוב או גדול גדול או קשה קשה מאי גדול ומאי קשה שמע מינה תרתי בעי רבי אלעזר שורו של כהן גדול בכמה למיתת בעלים דידיה מדמינן ליה או דילמא למיתת בעלים דעלמא מדמינן ליה [ה]אמר אביי מדקא מבעיא ליה שורו מכלל [ד]דממונו פשיטא ליה פשיטא מהו דתימא הואיל וכתב כל הדבר הגדול [ו]כל דבריו של גדול קא משמע לן: אין מוציאין כו': מנהני מילי [ו]אמר ר' אבהו דאמר קרא [7]ולפני אלעזר הכהן יעמוד [ז]הוא זה מלך וכל בני ישראל אתו זה משוח מלחמה וכל העדה זה סנהדרי ודילמא לסנהדרי הוא דקאמר להו רחמנא דלישיילו באורים ותומים אלא כי הא דאמר רב אחא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא [ח]כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד כיון שהגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בו והיה מנגן מאליו מיד היה דוד עומד ועוסק בתורה עד שעלה עמוד השחר כיון שעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אצלו אמרו לו אדונינו המלך עמך ישראל צריכין לפרנסה אמר להן לכו והתפרנסו זה מזה אמרו לו אין הקומץ משביע את הארי [ט]ואין הבור מתמלא מחולייתו אמר להם לכו פשטו ידיכם בגדוד מיד יועצין באחיתופל ונמלכין בסנהדרין ושואלין באורים ותומים אמר רב יוסף מאי קרא ואחרי

בנשיא שבט שחטא. ובאחת מכל מיתות ב"ד: דרב אדא בר אהבה לקמן: **וכתחילתה של א"י.** כך דינה לעולם אם נפלה מחלוקת נחלה בשבט: **קלפי אורים ותומים.** בים נוחלין (ב"ב דף קכב.) מפורש: **אע"ג דקטלינן ביחיד.** דדינא של שבט בסקילה אפ"ה בדינא דרבים דיינינן ליה דבעי ע"א ולא בדינא דיחיד בכ"ג: **לשעריך.** לב"ד שבשעריך דהיינו סנהדרי קטנה ואי אתה מוציא (א) כולה אלא בסנהדרי גדולה: [י]דרבי חמא בר' יוסי לקמן: **אתיא הזדה הזדה.** בנביא השקר כתיב (דברים יח) אך הנביא אשר יזיד ובזקן ממרא כתיב (שם יז) והאיש אשר יעשה בזדון מה זקן אינו נהרג אא"כ המרה על פי ב"ד הגדול דכתיב (שם) וקמת ועלית אף נביא אינו נידון אלא בבית דין הגדול: **והא הזדה.** דזקן ממרא: **כי כתיבא בקטלא כתיבא וקטלא דידיה בעשרים ושלשה.** דכי כתיב וקמת ועלית בהוראה כתיב שבאין (ב) לשואלו מה יורו וחוזר לעירו ואם הורה לעשות כבתחילה נידון כשאר המומתין בכ"ג דהא לא תני במתניתין (דף ג.) ולא את זקן ממרא: **דבר דבר מהמראתו.** בנביא בקטליה כתיב (דברים יח) אשר יזיד לדבר דבר וגו' ובהמראת זקן כתיב (שם) ועשית ע"פ הדבר: **וליהדר זקן ממרא וניגמר.** קטלי' בסנהדרי גדולה הזדה הזדה מנביא דהא בקטלא דתרווייהו כתיב הזדה ונימא מה נביא בסנהדרי גדולה דהא גמרינן מהמראת זקן אף מיתת זקן בסנהדרי גדולה וניתני במתני' (דף ג.) ולא את הזקן ממרא אלא בב"ד של ע"א: **דבר דבר.** הך גזירה שוה דדבר דבר גמיר ליה האי תנא מרביה אבל הך דהזדה הזדה לא גמיר ליה מרביה וקל וחומר אדם דן מעצמו ואין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן קיבל מרבו הלכה למשה מסיני דאיכא למימר קרא למילתא אחריתא אתא וכן הלכה רווחת בישראל: **יביאו אליך.** ומשה במקום שבעים ואחד קאי: **דבריו של גדול.** דינו של בעל שררה כגון נשיא וכהן גדול: **והאי תנא.** דדרש דבר גדול דבר קשה למה לי תרי קראי: **שורו של כהן גדול.** אם המית איש: **מדקא מיבעיא ליה שורו.** שמע מינה שורו הוא דמספקא ליה משום דכתיב (שמות כא) וגם בעליו יומת כמיתת בעלים אבל שאר ממונו פשיטא לן דבשלשה ככל דיני ממונות: **כל דבריו.** ואפילו ממונו ליבעי סנהדרי גדולה: **ודילמא.** הא דקא מדכר קרא בסנהדרי גדולה משום שאילת אורים ותומים הוא אתא לאשמעינן דנשאלין לסנהדרין באורים ותומים וכן למלך וכן למשוח מלחמה אבל לא להדיוט ולעולם לענין לצאת למלחמה יוצאין בלא רשות סנהדרי: **כנור.** נקב שלו כלפי צפון היה ובלילה רוח צפונית מנשבת דקיימא לן (בבא בתרא ד' כה.) ארבע רוחות מנשבות בכל יום מזרחית בבקר ורוח דרומית בחצי היום ומערבית בתחלת לילה וצפונית בחצי לילה כמהלך חמה שמהלכת ממזרח לדרום ומדרום למערב וממערב לצפון ותניא ביבמות (דף עב.) כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר אף על פי שנזופים היו ולא נשבה להם רוח צפונית ביום לא היה יום שלא נשבה להם רוח צפונית בחצי הלילה אלמא חצות לילה עת נשיבתה לעולם ופעמים שהיא מנשבת אף ביום והיא רוח נוחה ויפה לבריות והיום מאיר בה: **והיה דוד עומד ועוסק בתורה.** כדכתיב חצות לילה אקום (תהלים קיט): **קומץ.** פרנסה מועטת: **ואין הבור מתמלא מחולייתו.** עוקר חוליא מבור עמוק וחוזר והשליכה לתוכו אינו מתמלא בכך. כלומר אין סיפק בידינו לפרנס עניים שבתוכנו: **ונמלכין בסנהדרין.** נוטלין רשות מהן והיינו מתני':

בניהו

מה תחילתה קלפי אורים ותומים. הא דאמר בריש הדר (עירובין דף סג.) גבי יהושע דלא אשכחן דאיצטריך ליה לאלעזר לשאול באורים ותומים לאו אחלוקת הארץ קאמר דגזירת הכתוב היא אלא בשאר דברים הצריכים לשאול באורים ותומים שהיה נגלה לו בנבואה:

איש ואשה אתה מוציא לשעריך. הכא לא חשיב עיר איש ואף על גב דבפ' אלו דברים (פסחים דף סו: ושם ודף עו.) גבי פסח בטומאה אמר איש נדחה ואין ציבור נדחים ואפילו כל העיר טמאה נדחים לפסח שני עד דאיכא רוב ישראל ° שאני הכא משום דמצינו שחילק הכתוב בין יחידים למרובים כמו בין עיר הנדחת ליחיד: **אין הבור מתמלא מחולייתו.** פ"ה כגון אם עקר חוליא מבור עמוק וחזר והשליכו לתוכו אין הבור מתמלא ממנה ולא יתכן דאמרינן בפ' הרואה (ברכות דף נט.) כשנטל הקב"ה ב' כוכבים מכימה והביא מבול לעולם ומילא הנקב מעט ופריך ולימלייה מדידיה ומשני אין הבור מתמלא מחולייתו וי"מ דקרקע שרגילין להניח על שפת הבור קורין חוליא כי ההיא דתנן (עירובין דף פג:) חוליית הבור והסלע שהם גבוהים עשרה וקאמר אין הבור מתמלא מאותה חוליא ור"ת פירש מחולייתו היינו ממקורו דאין מתמלא הבור מים ממקור נביעתו וכן מוכח במדרש דאמר אין הבור מתמלא מחולייתו אלא אם כן ממשיכין לו מים ממקום אחר:

ואחרי

מסורת הש"ס

א) [לקמן יח:], **ב)** [לקמן קיז.], **ג)** [ע' תוס' כתובות לח: ד"ה אימא], **ד)** לקמן יח:, **ה)** [לקמן יח:], **ו)** [יומא עג: ע"ש מלוה לייסב], **ז)** [דהא ביהושע משמעי קרא כך פירש"י ביומא עג:], **ח)** ברכות ג:, **ט)** [שם ודף נט.], **י)** [נ"ל לפני ד"ה לשעריך],

◆

תורה אור השלם

1. וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת וְהָיָה כָּל הַדָּבָר הַגָּדֹל יָבִיאוּ אֵלֶיךָ וְכָל הַדָּבָר הַקָּטֹן יִשְׁפְּטוּ הֵם וְהָקֵל מֵעָלֶיךָ וְנָשְׂאוּ אִתָּךְ: שמות יח כב

2. וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת הָאִשָּׁה הַהִוא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הַדָּבָר הָרָע הַזֶּה אֶל שְׁעָרֶיךָ אֶת הָאִישׁ אוֹ אֶת הָאִשָּׁה וּסְקַלְתָּם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ: דברים יז ה

3. אַךְ הַנָּבִיא אֲשֶׁר יָזִיד לְדַבֵּר דָּבָר בִּשְׁמִי אֵת אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִיו לְדַבֵּר וַאֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמֵת הַנָּבִיא הַהוּא: דברים יח כ

4. וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְזָדוֹן לְבִלְתִּי שְׁמֹעַ אֶל הַכֹּהֵן הָעֹמֵד לְשָׁרֶת שָׁם אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ אוֹ אֶל הַשֹּׁפֵט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל: דברים יז יב

5. וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרוּךָ: דברים יז י

6. וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת אֶת הַדָּבָר הַקָּשֶׁה יְבִיאוּן אֶל מֹשֶׁה וְכָל הַדָּבָר הַקָּטֹן יִשְׁפּוּטוּ הֵם: שמות יח כו

7. וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי יְיָ עַל פִּיו יֵצְאוּ וְעַל פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל הָעֵדָה: במדבר כז כא

◆

גליון הש"ס

גמ' **אי מה תחילתה קלפי.** עיין שבועות דף טו ע"א תוס' ד"ה שאין: **שם אמר אביי מדקא מיבעי ליה.** עיין לקמן דף יח ע"ב ובע"ג: תוס' ד"ה **איש** וכו' **שאני הכא.** עיין תוס' חולין דף כט ע"א ד"ה איש:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לשעריך וכו' ואי אתה מוציא כל העיר כולה: **(ב)** ד"ה והא הזדה כו' שבאין לשאול מה יורו:

◆

מוסף רש"י

הוא זה מלך. דהא ביהושע משתעי קרא (יומא עג:). **וכל בני ישראל אתו.** מי שכל בני ישראל אתו לצאת למלחמה אחריו (שם). **כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד.** ונקביו לצד צפון, **כיון שהגיע חצות הלילה רוח צפונית מנשבת בו.** דאמר מר (ב"ב כה.) ארבע רוחות מנשבות בכל יום ויום, עם שעות ראשונות של יום מנשבת רוח מזרחית מהלוך החמה ועם אחרונות רוח דרומית ובתחלת הלילה רוח מערבית ובחצות הלילה רוח צפונית (ברכות ג:). **ואין הבור מתמלא מחולייתו.** העוקר חוליא מבור כרוי וחוזר ומשליכו לתוכו אין מתמלא בכך, אף כאן אם אין אתה מכין לעניים שבנו מזונות ממקום אחר אין אנו יכולים לפרנסם משל עצמנו (שם). **יועצין באחיתופל.** איזה הדרך ילכו והיאך יזיבו מלב ומשחית ותכסיסי מארב מלחמה (שם). **ונמלכין בסנהדרין.** נוטלין מהם רשות כדי שיתפללו עליהם (שם). **ושואלין באורים ותומים.** אם יצליחו (שם).

עין משפט נר מצוה

קלב **א ב** מיי' פ"ד מהל' ע"ז הלכה ג:

קלג **ג ד** מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה א סמג עשין לו:

◆

רבינו חננאל

וכר' הושעיא דאמר והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שעריך את האיש או את האשה איש או אשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל השבט כולו אל שעריך. רב מתנה אוקמה למתניתין בנשיא שבט שחטא שנידון בשבעים ואחד. ועולא אמר ר' אלעזר אוקמה בבאין על עסק נחלות. וכן מפורש בירושלמי בחורש שבין שני שבטים היא מתניתא. פי' חורש יער: **ולא** את נביא השקר אלא בע"א אתיא הזדה הזדה. כתיב בנביא השקר בזדון דברו הנביא ובזקן ממרא א) (בקטלא כתיבא כתיב ועשית ע"פ הדבר והא הזדה כי כתיבא והמראתו היא בע"א) אבל הריגתו בכ"ג היא ומשני ריש לקיש אלא דבר דבר גמר בנביא השקר כתיב אשר ידבר הנביא ובזקן ממרא כתיב כי יפלא ממך דבר למשפט. ואקשינן וליהדר זקן ממרא וליגמר הזדה הזדה מנביא השקר מה זה בע"א אף זה בע"א ופרקינן דבר דבר גמיר דאיכא למימר מופנה הוא הזדה הזדה לגופיה בא: **ולא** את כהן גדול אלא בע"א מנא לן כדתניא את הדבר הגדול דבריו של גדול פי' כל דבר בדיני נפשות של כהן גדול לא יהיו אלא בב"ד הגדול: **בעי** ר' אלעזר שור של כ"ג בכמה מדכתיב וגם בעליו יומת למיתת בעלים דידיה מדמינן ליה בע"א או למיתת בעלים בעלמא מדמינן ליה בכ"ג ולא איפשיטא ומדבעי שור מכלל דממונו (פשיטא) ליה דלאו במיתה דידיה דמי אלא כממונא דעלמא: **אין** מוציאין למלחמת הרשות כו'. מנא לן א"ר אבהו דאמר קרא ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו וגו' הוא זה מלך וכל ישראל אתו זה משוח מלחמה וכל העדה זו הסנהדרין ודחינן התם לסנהדרין הוא דאתא דאמר רחמנא דלישיילו באורים ותומים אלא כי הא כנור תלוי למעלה ממטתו של דוד כו' עד כיון שעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אצלו אמרו לו ישראל צריכין פרנסה. אמר להן ילכו ויפרנסו זה מזה. א"ל אין הקומץ משביע את ארי ואין בור מתמלא מחולייתו. פי' החופר בור אם יחזור העפר שהוציא ממנו לתוכו אינו מתמלא עד שתוסיף בו עפר אחר ועוד ראינו מפורש אין בור מתמלא מחולייתו מן

א) נראה דחסר כאן וצ"ל ובזקן ממרא כתיב והאיש אשר יעשה בזדון ופרכינן הזדה כי כתיבא בקטלא כתיבא והמראתו הוא בע"א וכו'

עין משפט נר מצוה

קלד א מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה א [ופ"ו מהל' בית הבחירה הל' יא]:
קלה ב ג מיי' פ"א מהל' כלי המקדש הל' יב:
קלו ד מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה א סמג עשין לז:
קלז ה מיי' שם פ"א הלכה א:
קלח ו ז ח ט מיי' פ"ד מהלכות ע"ז הלכה ז:

◆

(א)[1]ואחרי אחיתופל בניהו בן יהוידע ואביתר ושר צבא למלך יואב אחיתופל זה יועץ וכן הוא אומר [2]ועצת אחיתופל אשר יעץ וגו' ובניהו בן יהוידע זו סנהדרין אביתר אלו אורים ותומים וכן הוא אומר [3]ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי ולמה נקרא שמן כרתי ופלתי כרתי שכורתין דבריהן ופלתי שמופלאין מעשיהן ואחר כך שר הצבא למלך יואב א"ר יצחק בריה דרב אדא ואמרי לה א"ר יצחק בר אבודימי מאי קרא [4]עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר: [א]ואין מוסיפין על העיר: מנהני מילי אמר רב שימי בר חייא אמר קרא [5]ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן (א) וכן תעשו לדורות הבאין מתיב רבא (ב)כל הכלים שעשה משה [ב]משיחתן מקדשן מיכן ואילך עבודתן מחנכתן ואמאי נימא וכן תעשו לדורות הבאין שאני התם דאמר קרא [6]וימשחם ויקדש אותם אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה ואימא אותם במשיחה ולדורות אי במשיחה אי בעבודה אמר רב פפא אמר קרא [7]אשר ישרתו בם בקודש [ג]הכתוב תלאן בשירות אלא אותם למה לי אי לאו אותם הוה אמינא לדורות במשיחה ובעבודה דהא כתיב וכן תעשו כתב רחמנא אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה: [ד]ואין עושין סנהדראות כו': מנא לן כדאשכחן במשה דאוקי סנהדראות (ג)ומשה במקום שבעים וחד קאי

תנו רבנן [ה]מניין שמעמידין שופטים לישראל תלמוד לומר [8]שופטים תתן שוטרים לישראל מניין תלמוד לומר שוטרים תתן שופטים לכל שבט ושבט מניין תלמוד לומר שופטים לשבטיך שוטרים לכל שבט ושבט מניין ת"ל שוטרים לשבטיך שופטים לכל עיר ועיר מניין ת"ל שופטים [א] לשעריך שוטרים לכל עיר ועיר מניין ת"ל שוטרים לשעריך רבי יהודה אומר אחד ממונה על כולן שנאמר תתן לך (ו)רשב"ג אומר לשבטיך ושפטו מצוה בשבט לדון את שבטו: ואין עושין עיר הנדחת: מנה"מ (ז)אמר ר' חייא בר יוסף אמר רבי אושעיא דאמר קרא [9]והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל העיר כולה לשעריך: אין עושין עיר הנדחת בספר: מ"ט (ח)[10]מקרבך אמר רחמנא ולא מן הספר: ולא שלש (ערי הנדחת): דכתיב אחת אבל עושין אחת או שתים דכתיב [11]עריך תנו רבנן אחת [ו]אחת ולא שלש אתה אומר אחת ולא שלש או אינו אלא אחת ולא שתים כשהוא אומר עריך הרי שתים אמור הא מה אני מקיים אחת אחת ולא שלש זימנין אמר רב [ז]בב"ד אחד הוא דאין עושין הא בשנים ושלשה בתי דינין עושין וזימנין אמר רב אפילו בשנים ושלשה בתי דינין לעולם אין עושין מ"ט דרב משום קרחה אמר ר"ל לא שנו אלא במקום אחד [ח]אבל בשנים ושלשה מקומות עושין רבי יוחנן אמר אין עושין משום קרחה תניא כוותיה דר"י (ט)אין עושין שלש עיירות מנודחות בארץ ישראל אבל עושין אותם שתים כגון אחת ביהודה ואחת בגליל אבל שתים ביהודה ושתים בגליל אין עושין וסמוכה לספר אפילו אחת אין עושין מאי טעמא [ט]שמא ישמעו נכרים ויחריבו את ארץ ישראל ותיפוק לי (י)דמקרבך אמר רחמנא ולא מן הספר רבי שמעון היא דדריש (כ)טעמא דקרא: סנהדרי גדולה היתה: מ"ט דרבנן דאמרי ומשה על גביהן אמר קרא [12]והתיצבו שם

עמך

בניהו בן יהוידע זה סנהדרין. שהיה מופלא שבב"ד: **ואביתר אלו אורים ותומים וכן הוא אומר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי.** הוא למעלה מהם וקודם היה להם ומדסמך בקרא קמא אביתר בתר בניהו שמע מינה אביתר היינו כרתי ופלתי: וספרים דכתיב בהו **ואביתר על הכרתי** שיבוש הוא שאין מקרא זה בכל הנביאים: **שכורתין.** חותכין דברים באמונתן: **מאי קרא.** דכנור תלוי על מטתו של דוד ומקיצו לדוד משנתו דכתיב אעירה השחר אני מעורר השחר ולא כשאר מלכים שהשחר קודם ומעוררן: **כן תעשו לדורות.** מה משכן על פי משה והוא במקום סנהדרי גדולה אף לדורות על פי סנהדרי גדולה: **מיכן ואילך.** כלים שעשו אחרי כן עבודתן מחנכתן משעה שמתחנכים בעבודה מתקדשין: **אותם.** מיעוטא הוא(ב): **אשר ישרתו.** להבא משמע לדורות הבאים נתנו בשירות מדכתיב (במדבר ד) כל כלי השרת אשר ישרתו: ה"ג **אי לאו אותם הוה אמינא לדורות במשיחה ובעבודה דהא כתיב וכן תעשו: דאוקי סנהדראות.** בעצת יתרו ומשה היה שופט ודיין על פי הדבור ושקול כסנהדרי גדולה שבירושלים: **שוטרים.** גולייריס חובטין במקלות ע"פ השופטים לכל מי שאינו שומע: **אחד ממונה על כולן.** זו סנהדרי גדולה: **מצוה בשבט לדון את שבטו.** ולא ילכו בני שבט זה לב"ד של שבט אחר: **לשעריך.** לב"ד שבכל עיר ועיר: **בב"ד אחד.** כל זמן שסנהדרי זו קיימא אבל מתו אלו ונתמנו אחרים עושין: **במקום אחד.** כגון בגליל או ביהודה: **ר"ש.** דריש טעמא דקרא בהמקבל (ב"מ קטו.):

עמך

ואחרי אחיתופל כו'. ה"ג ר"ת והכי כתיבי קראי אחרי אחיתופל יהוידע בן בניהו ואביתר וגו' יהוידע בן בניהו זה סנהדרין וכן הוא אומר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי למה נקרא שמן כו' אביתר אלו אורים ותומים ואח"כ שר צבא וכו' ומייתי ראיה דכי היכי דבניהו בן יהוידע היה ראש סנהדרין כמו כן היה יהוידע אביו כרתי ופלתי הם סנהדרין וק"ק דבדברי הימים (א יח) דבתחלת מלכותו של דוד חשיב בניהו בן יהוידע עם הגבורים של דוד המתחזקים עמו להמליכו והאי קרא דאחיתופל בסוף ימיו של דוד בתחלת מלכים בימי שלמה וקחשיב יהוידע ואיך יתכן שהיה אביו של בניהו וגם בסוף שמואל (ב כג) מונה בניהו עם הגבורים ושמא שני בניהו בן יהוידע הוי אחד אביו של יהוידע ואחד בנו: **את** תבנית המשכן וגו'. ומשה במקום ע"א הוי קאי תימה ל"ל וכן תעשו הא גבי סנהדרין ושבעים אמרינן דבעי ע"א כדאשכחן במשה דאוקי סנהדראות והוא במקום ע"א קאי אע"ג דלא כתיב התם וכן תעשו ועוד קשה דבפ' קמא דשבועות (דף יד.) תנן דאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ושבעים ואחד ופי' שם בקונטרס דיליף ממשה דהוי מלך ונביא ובמקום שבעים ואחד ואם כן גבי סנהדרין דיליף ממשה דבעי שבעים ואחד מהאי טעמא נמי ניבעי מלך ונביא בהעמדת סנהדראות ויש לומר דהכא מרבינן טפי משום דכתיב וכן תעשו משמע דאתא לרבויי כל הנך וא"ת וכלים נמי ניבעי שבעים ואחד וכ"ת הכתוב תלאו בשירות דאין צריך אלא שירות הא משמע בסמוך דאי לאו אותם הוי אמינא דבעי משיחה ועבודה ואם כן השתא דכתיב אותם למעוטי משיחה ע"א מיהא לא נמעט וי"ל דאתא אותם לגלויי דוכן תעשו לא קאי אכלים ולא בעי לדורות דומיא דמשה: **שופטים** לכל שבט ושבט. אם יש בעיר אחת מב' שבטים עושין ב' סנהדראות: **אחד** ממונה על כולן. פ"ה ב"ד הגדול שבירושלים ולא משמע הכי בספרי דבריש דברייתא בתר שופטים לכל ישראל קתני רבי יהודה אומר אחד ממונה על כולם קודם שהזכיר לכל שבט ושבט ולכל עיר ועיר וי"מ דאחד ממונה על כולן הוא הנשיא דקתני בתוספתא שהנשיא יושב באמצע ונראה לפרש דאחד ממונה על כולן הוא מופלא שבב"ד (י)אב ב"ד ובכל שופטים היה שם מופלא כדאמר גבי זקן ממרא הוא ומופלא שבבית דינו ונראה דלא היה מחשבון סנהדרין מדקאמר בפ"ק דהוריות (דף ד:) אההיא דתנן הורו בית דין וידע אחד מהם שטעו כו' או שלא היה מופלא שבבית דין שם פטור ומפרש בגמרא לפי שהיה להם שילמדו ואי הוה מחשבון מאי איריא מופלא אפילו אחד מן האחרים נמי כדאמר התם לעיל מיניה(ס) הכי קאמר רחמנא אי אית לכולי סנהדרי הוי הוראה ואי לאו לא הוי הוראה ולפי זה אתיא ההיא דהוריות כרבי יהודה והא (ל)דתנן בפרק הנחנקין (לקמן דף פו:) כי יפלא במופלא שבבית דין הכתוב מדבר הא לא הוי כשאר מופלא שבכל דוכתא דהתם לא אתי למעוטי אלא תלמיד כדפי' התם הקונטרס שבכל סנהדרי יש דין המראה חוץ מתלמיד לפי שאינו ראוי להוראה כדתנן התם (שם) תלמיד שהורה לעשות פטור נמצא חומרו קולו: **אחת** או ב'. פי' אחת בב"ד אחד או ב' בשני בתי דינין ולמאי דשרי בב' או בג' ב"ד אפילו טובא (מ)(בפעם אחת) איירי במקום אחד או בב' מקומות: **אחת** ולא שלשה. (נ)אין להקשות דליפתוק מאחת ואנא ידענא מעריך ב' ולא שלשה דתפסת מועט תפסת:

והם

רבינו חננאל

המטר היורד מן השמים עד שתמשך לו אמת המים מבחוץ אמר להם יפשטו ידיהם בגדוד מיד יועצין באחיתופל ונמלכין בסנהדרין ונשאלין באורים ותומים כדכתיב ואחרי אחיתופל יהוידע הכהן בן בניהו ואביתר ושר צבא למלך יואב. אחיתופל זה יועץ שנא' ועצת אחיתופל אשר יעץ בימים ההם כאשר ישאל איש בדבר וגו' יהוידע בן בניהו זה סנהדרין שנאמר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי כרתי ופלתי אלו אורים ותומים למה נקרא שמם כרתי שכורתין דבריהם. פלתי שמופלאין מעשיהן ואחר כך ושר צבא למלך יואב: **אין** מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא בב"ד של ע"א שנאמר ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן כן תעשו לדורות העזרות בע"א כבית דינו של משה אבל כלי הקודש עבודתן מקדשתן ואין צריכין הכלים לדורות משיחה: **ירושלמי** ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן כן תעשו לדורות. משה זה מלך ונביא. אהרן אלו אורים ותומים. אספה לי שבעים איש מזקני ישראל זו סנהדרין שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך ומפורש בשבועות פ"ב בגמרא אחד נכנס לעזרה כו': **אין** עושין סנהדראות לשבטים אלא בב"ד של ע"א מגלן דכתיב ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל ויתן אותם ראשים על העם ומשה במקום ע"א הוה קאי: **ת"ר** מניין שמעמידין שופטים על ישראל שנאמר שופטים תתן ומניין שמעמידין כך בכל עיר ועיר ת"ל בכל שעריך. ר' יהודה אומר אחד ממונה על כולן שנאמר תתן לך רשב"ג אומר לשבטיך ושפטו מצוה לשבט לדון את שבטו: **ואין** עושין עיר הנדחת אלא בע"א. מנא לן שנאמר והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא וגו'. איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל העיר לשעריך: **אין** עושין עיר הנדחת בספר מקרבך ולא מן הספר: **ולא** שלש דכתיב באחת. אבל שתים א) שלש עיירות מנודחות ואוקימנא לר' שמעון דדריש טעמא דקרא כדבעינן למימר לקמן. ואסיקנא לר' יוחנן דתניא כוותיה. אין עושין סמוך לספר אפילו אחת בארץ ישראל אבל עושין שתים כגון אחת בגליל ואחת ביהודה אבל שתים בגליל ושתים ביהודה אין עושין שמא ישמעו נכרים ויבואו ויחריבו את ארץ ישראל: **סנהדרין** גדולה היתה של שבעים ואחד שנאמר והתיצבו שם עמך ונשאו אתם

מסורת הש"ס

א) גירס' הערוך ערך אחר א' ואחרי אחיתופל יהוידע בן בניהו ואביתר ושר צבא למלך יואב אחיתופל זה יועץ וכן הוא אומר ועצת אחיתופל וגו' יהוידע בן בניהו זה סנהדרין וכן באביו הוא אמר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי שהיה בניהו ממונה עליהן ובנו עומד במקומו ולמה נקראו סנהדרין כרתי ופלתי וכו', ב) שבועות טו. יומא יב., ג) [לעיל יג:], ד) [תוספ' ספ"ג], ה) [עי' במעגל"ד ולקמן קיב. ע"ש], ו) [לקמן קיא:], ז) [תוספ' פי"ד ע"ש], ח) [לקמן קיא:], ט) [קדושין סח: וש"נ], י) [ועי' תוס' סוכה נא: ד"ה והיו בהן], כ) [דף ג:], ל) [נ"ל דתניא], מ) רש"ל מ"ז ועי' רש"א, נ) [נ"ל איכא להקשות עי' רש"א והתוי"ט במשנה ד"ה ולא שלשה וכו' העתיק דברי תוס' אית להקשות לישתוק כו'],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו לדורות: (ב) רש"י ד"ה אותם מיעוטא וכו'. נ"ב עיין בפ"ב דשבועות דף ט"ו:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' לשעריך וכן להלן לשעריך נמחק נ"ב נ"ל בכל שעריך:

◆

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

◆

תורה אור השלם

1. וְאַחֲרֵי אֲחִיתֹפֶל יְהוֹיָדָע בֶּן בְּנָיָהוּ וְאֶבְיָתָר וְשַׂר צָבָא לַמֶּלֶךְ יוֹאָב: דברי הימים א כז לד
2. וַעֲצַת אֲחִיתֹפֶל אֲשֶׁר יָעַץ בַּיָּמִים הָהֵם כַּאֲשֶׁר יִשְׁאַל אִישׁ בִּדְבַר הָאֱלֹהִים כֵּן כָּל עֲצַת אֲחִיתֹפֶל גַּם לְדָוִד גַּם לְאַבְשָׁלֹם: שמואל ב טז כג
3. וְיוֹאָב אֶל כָּל הַצָּבָא יִשְׂרָאֵל וּבְנָיָה בֶּן יְהוֹיָדָע עַל הַכְּרֵתִי וְעַל הַפְּלֵתִי: שמואל ב כ כג
4. עוּרָה כְבוֹדִי עוּרָה הַנֵּבֶל וְכִנּוֹר אָעִירָה שָּׁחַר: תהלים נז ט
5. כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ אֵת תַּבְנִית הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תַּבְנִית כָּל כֵּלָיו וְכֵן תַּעֲשׂוּ: שמות כה ט
6. וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ וְאֶת כָּל כֵּלָיו וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת כָּל כֵּלָיו וַיִּמְשָׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם: במדבר ז א
7. וְלָקְחוּ אֶת כָּל כְּלֵי הַשָּׁרֵת אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ בָם בַּקֹּדֶשׁ וְנָתְנוּ אֶל בֶּגֶד תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אוֹתָם בְּמִכְסֵה עוֹר תָּחַשׁ וְנָתְנוּ עַל הַמּוֹט: במדבר ד יב
8. שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לִשְׁבָטֶיךָ וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צֶדֶק: דברים טז יח
9. וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת הָאִשָּׁה הַהִוא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הַדָּבָר הָרַע הַזֶּה אֶל שְׁעָרֶיךָ אֶת הָאִישׁ אוֹ אֶת הָאִשָּׁה וּסְקַלְתָּם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ: דברים יז ה
10. יָצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיַּעַל מִקִּרְבֶּךָ וַיַּדִּיחוּ אֶת יֹשְׁבֵי עִירָם לֵאמֹר נֵלְכָה וְנַעַבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם: דברים יג יד
11. כִּי תִשְׁמַע בְּאַחַת עָרֶיךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לָשֶׁבֶת שָׁם לֵאמֹר: דברים יג יג
12. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אֶסְפָה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ: במדבר יא טז

א) נראה שנתחלפו השורות וצריך תיקון ועי' בגמ' וברמב"ם הלכות עכו"ם פ"ד ה"ד ובהשגות הראב"ד

עמך ואת בהדייהו ורבי יהודה (א) עמך [א]משום שכינה ורבנן אמר קרא [1]ונשאו אתך במשא העם אתך ואת בהדייהו ורבי יהודה [א]אתך בדומין לך ורבנן [2]מוהקל מעליך ונשאו אתך נפקא וילפא סנהדרי גדולה מסנהדרי קטנה ת"ר [3]וישארו שני אנשים במחנה יש אומרים בקלפי נשתיירו שבשעה שאמר לו הקב"ה למשה [4]אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אמר משה כיצד אעשה אברור ששה מכל שבט ושבט נמצאו שנים יתירים אברור חמשה חמשה מכל שבט ושבט נמצאו עשרה חסרים אברור ששה משבט זה וחמשה משבט זה הריני מטיל קנאה בין השבטים מה עשה בירר ששה ששה והביא שבעים ושנים פיתקין על שבעים כתב זקן ושנים הניח חלק בללן ונתנן בקלפי אמר להם בואו וטלו פיתקיכם כל מי שעלה בידו זקן אמר כבר קידשך שמים מי שעלה בידו חלק אמר המקום לא חפץ בך אני מה אעשה לך כיוצא בדבר אתה אומר [5]ולקחת חמשת חמשת שקלים לגולגולת אמר משה כיצד אעשה להן לישראל אם אומר לו תן לי פדיונך וצא יאמר לי כבר פדאני בן לוי מה עשה הביא עשרים ושנים אלפים פיתקין וכתב עליהן בן לוי ועל שלשה ושבעים ומאתים כתב עליהן חמשה שקלים בללן ונתנן בקלפי אמר להן טלו פיתקיכם מי שעלה בידו בן לוי אמר לו כבר פדאך בן לוי מי שעלה בידו חמשת שקלים אמר לו תן פדיונך וצא רבי שמעון אומר במחנה נשתיירו [ב]בשעה שאמר לו הקב"ה למשה אספה לי שבעים איש אמרו אלדד ומידד אין אנו ראויין לאותה גדולה אמר הקב"ה הואיל ומיעטתם עצמכם הריני מוסיף גדולה על גדולתכם ומה גדולה הוסיף להם שהנביאים כולן נתנבאו ופסקו והם נתנבאו ולא פסקו ומה נבואה נתנבאו אמרו משה מת יהושע מכנים את ישראל לארץ אבא חנין אומר משום רבי אליעזר על עסקי שליו הן מתנבאים עלי שליו עלי שליו רב נחמן אמר על עסקי גוג ומגוג היו מתנבאין שנאמר [6]כה אמר ה' אלהים האתה הוא אשר דברתי בימים קדמונים ביד עבדי נביאי ישראל הנבאים בימים ההם שנים להביא אותך עליהם וגו' אל תיקרי שנים אלא שנים ואיזו הן שנים נביאים שנתנבאו בפרק אחד נבואה אחת הוי אומר אלדד ומידד אמר מר כל הנביאים כולן נתנבאו ופסקו והן נתנבאו ולא פסקו מנא לן דפסקו אילימא מדכתיב [7]ויתנבאו ולא יספו אלא מעתה [8]קול גדול ולא יסף ה"נ דלא אוסיף הוא אלא [ג]דלא פסק הוא אלא הכא כתיב ויתנבאו התם כתיב [9]מתנבאים עדיין מתנבאים והולכים בשלמא למ"ד משה מת היינו דכתיב [10]אדוני משה כלאם אלא למ"ד הנך תרתי מאי אדני משה כלאם דלאו אורח ארעא דהוה ליה כתלמיד המורה הלכה לפני רבו בשלמא למ"ד הנך תרתי היינו דכתיב [11]מי יתן אלא למ"ד משה מת מינח הוה ניחא ליה לא סיימוה קמיה מאי כלאם א"ל הטל עליהן צרכי ציבור והן כלין מאליהן: מניין להביא עוד שלשה: סוף סוף לרעה ע"פ שנים לא משכחת לה אי אחד עשר מזכין ושנים עשר מחייבין אכתי חד הוא אי עשרה מזכין ושלשה עשר מחייבין תלתא הוו א"ר אבהו [ב]אי אתה מוצא אלא במוספין ודברי הכל ובסנהדרי גדולה ואליבא דרבי יהודה דאמר שבעים וא"ר אבהו [ג]במוספין עושין ב"ד שקול לכתחילה פשיטא מהו דתימא האי דקאמר איני יודע כמאן דאיתיה דמי ואי אמר מילתא שמעינן ליה קמ"ל [ד]דהאי דקאמר איני יודע כמאן דליתיה דמי [ז](ב) ואי אמר טעמא לא שמעינן ליה אמר רב כהנא [ה]סנהדרי שראו כולן לחובה פוטרין אותו מ"ט כיון דגמירי [ח]הלנת דין למעבד ליה זכותא והני תו לא חזו ליה א"ר יוחנן [ו]אין מושיבין בסנהדרי אלא בעלי [ט]קומה ובעלי חכמה ובעלי מראה ובעלי זקנה [י]ובעלי כשפים ויודעים בע' לשון שלא תהא סנהדרי שומעת מפי המתורגמן אמר רב יהודה אמר רב אין מושיבין בסנהדרין אלא מי שיודע לטהר את השרץ מה"ת אמר רב [כ] אני ארון ואטהרנו ומה

עמך משום שכינה. עמך יעמדו מחוץ לאהל ולא יבאו לאהל משום שכינה. לשון אחר משום שכינה שתשרה שכינה עליהם הוצרכו להיות משה עמהן כדכתיב (במדבר יא) ואצלתי מן הרוח אשר עליך וגו': **בדומין לך.** מיוחסין ומנוקין ממום: **ורבנן.** נפקא להו בדומין לך מונשאו אתך דסנהדראות קטנות שנאמרו ביתרו וילפא גדולה מקטנה: **ושנים חלק.** לא נכתב עליהן זקן: **מי שעלה בידו חלק כו'.** ושנים מאותן שבעים שהלכו ליטול עלה בידו חלק ונשתיירו שני פתקין שהיו כתובין בקלפי שהיו של אלדד ומידד שלא הלכו ליטול שנתייראו שלא יעלה בידן חלק[ט]: **ולקחת חמשת חמשת.** בבכורות העודפים על מנין הלוים: **אמר להן.** לכל הבכורות באו טלו פיתקיכן: **שכל הנביאים כולן.** אותן שבעים זקנים נתנבאו אותה שעה ראשונה לבדה כנוח עליהם הרוח סביבות האהל ופסקו: **על עסקי שליו.** לורך שעה היתה: **אל תקרי שנים**(ג). אלא שנים: **אילימא** (ד) **דכתיב בהו.** בשאר זקנים ולא יספו ומפרשת ליה ולא יוספו: **אלא מעתה קול גדול ולא יסף.** דשכינה הכי נמי דלא אוסיף אלא על כרחיך דלא פסק הוא קול שכינה אינו פסק: **אלא במוספין ודברי הכל.** דתנן בהיו בודקין (לקמן דף מ.) אחד עשר מזכין ואחד עשר מחייבין וא' אומר איני יודע יוספו הדיינין שנים דהשתא הוה ליה בית דין שקול דאינו יודע כמאן דליתיה הוא ופשו להו כ"ד משכחת ליה על פי שנים י"א מזכין וי"ג מחייבין: **ובסנהדרי גדולה.** לר' יהודה זוגות נינהו: **במוספין עושין ב"ד שקול.** כדפרישית: **פשיטא.** דהכי בהדיא תנן (שם) וכמה מוספין שנים שנים וכיון דחד אמר אינו יודע הוו להו ב"ד שקול: **ואי אמר טעמא.** מראה פנים לחובה ומראה פנים לזכות ומשום הכי מספקא ליה: **כיון דגמירי.** דבעי הלנת דין בפרק היו בודקין (שם) שאם לא מצאו לו זכות יום ראשון מלינין אותו למחרת שמא ימצאו להם טעמי זכות: **בעלי קומה ומראה.** שתהא אימתן מוטלת על הבריות: **ובעלי כשפים.** להמית מכשפים הבוטחים בכשפיהם להנצל מידי ב"ד ולגלות על המכשפין המסיתין ומדיחין בכשפיהן כגון המצרים[י]: **מפי המתורגמן.** כשבאין עדי לועזים להעיד בפניהם לא יצטרכו להעמיד מליצים ביניהם דהוה ליה עד מפי עד:

ומה

והם כלים מאליהם. פירוש נבואתם כלה דאין שכינה שורה מתוך עצבות אלא מתוך שמחה[ט]: **שיודע** לטהר את השרץ כו'. [ס] וקשה לר"ת דמה לנו בחריפות של הבל לטהר שרץ שהתורה טימאתו ומפרש ר"ת שיודע לטהר מטומאת נבילות שלא יטמא במשא בכזית דכיון דאשכחן דנחש ששורץ ורוחש דמיקרי חיה כדדרשינן בפ' ד' מיתות (לקמן דף נט:) ובכל חיה הרומשת זה נחש אית לן למימר דכל שרצים הוו בכלל או בנבלת חיה והשתא מטהר ליה בק"ו מנחש שממית ומרבה טומאה וטהור כדדרשינן בת"כ מוכל הולך על גחון וכ"ת חיה תוכיח שאינה ממיתה ומרבה טומאה ומטמא במשא אף אני אביא שרצים הא לאו פרכא היא דהכי (ה) דיינין קל וחומר ומה נחש שממית ומרבה טומאה לא הוי בכלל חיה דקרא שאר שרצים מיבעיא והשתא לא שייך חיה תוכיח שאינה ממיתה ומרבה טומאה והויא בכלל חיה דהא חיה אינה רוחשת אבל שרצים מה שרוחשים מוציאין מכלל חיה ובענין זה מפרש ר"ת מאי תולדת הסנאים שרצא חרנה ומאי שרצא דמתתאי שקי דמרזבה (ב"ק ד' פ. ושם) ואין להאריך כאן ובירושלמי בריש אחד דיני ממונות קאמר או חילוף ומה עכבר שאינו ממית ומרבה טומאה טמא נחש לא כל שכן ההוא ק"ו

עין משפט נר מצוה

קלט א מיי' פ"ב מהל' סנהדרין הלכה א סמג עשין לו:

קמ ב מיי' פ"א מהלכות סנהדרין הלכה ג ופ"ט שם הל' ג סמג שם:

קמא ג מיי' סמג שם טוש"ע ח"מ סי' י"ח סעיף א וסעיף ג:

קמב ד מיי' שם פ"ט הלכה ג:

קמג ה מיי' שם הל' א:

קמד ו מיי' פ"ב שם הלכה ו [והל"א]:

◆

רבינו חננאל

במשא העם אתה והם עמך. ובעינן נמי בדומין לך. הא דכתיב בסנהדרין קטנה והקל מעליך ונשאו אתך דילפי סנהדרין גדולה מסנהדרין קטנה: ת"ר וישארו שני אנשים במחנה. י"א בקלפי נשתיירו כו' כדפריש במשה כתב ע"ב פיתקין וכתב בהן זקן ושנים הניח חלק בללן ונתנן בקלפי כו' כיוצא בדבר אתה אומר ולקחת חמשת חמשת שקלים לגולגולת מה עשה כתב כ"ב אלף פיתקאות וכתב בהן לוי כו'. ר' שמעון אומר במחנה נשתיירו אמרו אין אנו ראוין לגדולה זו. אמר הקב"ה הואיל ומיעטתם עצמכם הריני מוסיף לכם שאין נבואתכם פוסקת לעולם ומה היו מתנבאים משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ. כדכתיב כה אמר ה' האתה הוא אשר דברתי בימים קדמונים ביד עבדי נביאי ישראל הנבאים בימים ההם שנים להביא אותך עליהם. א"ת שנים אלא שנים שני נביאים נתנבאו בפרק אחד נבואה אחת הוי אומר זה אלדד ומידד. ומנא לן דלא פסקה נבואתן מדהכא שנאמר ויתנבאו ולגבי דידהו כתיב מתנבאים עדיין מתנבאים והולכין. אדוני משה כלאם. הטל עליהם צרכי צבור והן כלין מאליהן: מנין לסנהדרי קטנה שהיא כ"ג שנא' ושפטו העדה והצילו העדה בעינן עדה שופטת ועדה מצלת. ומנין לעדה שהיא עשרה שנאמר עד מתי לעדה הרעה הזאת. יצאו יהושע וכלב הרי עשרים ומנין להביא עוד ג' ממשמע שנאמר לא תהיה אחרי רבים לרעות מכלל שתהיה אחרי רבים לטובה. עוד אחרי רבים להטות למה לי אלא ללמוד לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה. הטייתך לטובה ע"פ (עד) אחד אבל הטייתך לרעה בעינן שנים הנה כ"ב אין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד א' הרי כ"ג. ואסיקנא אי אתה מוצא הטייה לרעה על פי שנים אלא במוספין כגון שישבו כ"ג ואמרו י"א זכאי וי"א אמרו חייב ואחד אומר איני יודע מוסיפין עליהן עוד ב' כדתנן בסוף פרק היו בודקין אותו ואחד אומר איני יודע יוספו הדיינין. כמה מוספין ב' נמצא כולן כ"ה האומר איני יודע אינו עולה מן החשבון נמצאו כ"ד. אמרו י"א זכאי וי"ג אמרו חייב נמצאת הטייה בשנים לרעה. ועל זה אמר ר' אבהו במוספין עושין ב"ד שקול לכתחלה כדאמרן: **א"ר** יוחנן אין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי חכמה וזקנה ומראה וקומה ובעלי כשפים ויודעים בשבעים לשון שלא תהא הסנהדרין שומעת מפי התורגמן וכן אמרו אין מושיבין בסנהדרין אלא היודע לטהר השרץ מן התורה אמר רבא אני אדון ואטהרנו

מסורת הש"ס

א) [לקמן לו:], ב) עי' בפירש"י שבע"י, ג) [סוטה י:], ד) עיין תוס' לקמן לג: ד"ה אחד, ה) [לקמן לד. לה.], ו) מנחות סה., ז) עי' תוס' מנחות סה. ד"ה בעלי, ח) עירובין יג: [ושם איתא רבינא], ט) ברש"י שבע"י והיינו דכתיב וישארו שני אנשים והמה בכתובים כלומר פתקין כתובין היו להם בקלפי ולא הלכו לטלם, י) בס"א: הנוצרי, או הנוצרים, כ) [כדאי' בשבת ל:],

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שיודע וכו' וקשה לר"ת. עיין עירובין דף יג ע"ב תוס' ד"ה שיודע:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' עמך משום שכינה. נ"ב עיין הוריות דף ד: (ב) שם ואי אמר טעמא. נ"ב עיין במ"ש התוס' בד"ה אחד מן התלמידים בסוף דף לג: (ג) רש"י ד"ה אל תיקרי שנים בקמץ אלא שנים: (ד) ד"ה אילימא מדכתיב: (ה) תוס' ד"ה שיודע וכו' דהכי דיינינן קל וחומר:

◆

מוסף רש"י

בעלי קומה. שירתתו מהן בעלי דינים ולא ישקרו (מנחות סה.). **בעלי כשפים.** שאם יבא הנדון מכשף והאור לא ישלוט בו, יעשו הן מכשפות וימיתוהו בכל מיתה שיוכלו (שם). מפי המתורגמן. שלא יחליף התורגמן טענותיו ויחייבוהו (שם).

הדרן עלך דיני ממונות

◆

תורה אור השלם

1. וְיָרַדְתִּי וְדִבַּרְתִּי עִמְּךָ שָׁם וְאָצַלְתִּי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשַׂמְתִּי עֲלֵיהֶם וְנָשְׂאוּ אִתְּךָ בְּמַשָּׂא הָעָם וְלֹא תִשָּׂא אַתָּה לְבַדֶּךָ: במדבר יא יז
2. וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת וְהָיָה כָּל הַדָּבָר הַגָּדֹל יָבִיאוּ אֵלֶיךָ וְכָל הַדָּבָר הַקָּטֹן יִשְׁפְּטוּ הֵם וְהָקֵל מֵעָלֶיךָ וְנָשְׂאוּ אִתָּךְ: שמות יח כב
3. וַיִּשָּׁאֲרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים בַּמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מֵידָד וַתָּנַח עֲלֵהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה בַּכְּתֻבִים וְלֹא יָצְאוּ הָאֹהֱלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה: במדבר יא כו
4. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אֶסְפָה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ: במדבר יא טז
5. וְלָקַחְתָּ חֲמֵשֶׁת חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים לַגֻּלְגֹּלֶת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ תִּקָּח עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשָּׁקֶל: במדבר ג מז
6. כֹּה אָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהִים הַאַתָּה הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי בְּיָמִים קַדְמוֹנִים בְּיַד עֲבָדַי נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּבְּאִים בַּיָּמִים הָהֵם שָׁנִים לְהָבִיא אֹתְךָ עֲלֵיהֶם: יחזקאל לח יז
7. וַיֵּרֶד יְיָ בֶּעָנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיָּאצֶל מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל שִׁבְעִים אִישׁ הַזְּקֵנִים וַיְהִי כְּנוֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסָפוּ: במדבר יא כה
8. אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר יְיָ אֶל כָּל קְהַלְכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הֶעָנָן וְהָעֲרָפֶל קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסָף וַיִּכְתְּבֵם עַל שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֵלָי: דברים ה יט
9. וַיָּרָץ הַנַּעַר וַיַּגֵּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמַר אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה: במדבר יא כז
10. וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מְשָׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחֻרָיו וַיֹּאמַר אֲדֹנִי מֹשֶׁה כְּלָאֵם: במדבר יא כח
11. וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הַמְקַנֵּא אַתָּה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל עַם יְיָ נְבִיאִים כִּי יִתֵּן יְיָ אֶת רוּחוֹ עֲלֵיהֶם: במדבר יא כט